

Σύνοψη

Αναφορά για την Εναρκτήρια Γενική Συνέλευση

που έλαβε χώρα στις 11 Μαΐου 2006

στις Βρυξέλλες, Βέλγιο

**Ας συνεργαστούμε για να γίνει ο τουρισμός στην Ευρώπη
Προσβάσιμος για Όλους**

Συνοπτική αναφορά για την Εναρκτήρια Γενική Συνέλευση του ENAT (Δημόσιο έγγραφο)

Περισσότερες πληροφορίες για το ENAT είναι διαθέσιμες στο Διαδίκτυο:
www.accessibletourism.org

Γραμματεία ENAT
c/o EWORX S.A.
Ρόδου 22
GR-15122 Μαρούσι,
Αθήνα
Ελλάδα.

Τηλέφωνο: (0030) 210 6148380
Φαξ: (0030) 210 6148381
Email: enat@accessibletourism.org

Το ENAT υποστηρίζεται από τη Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ίσων Ευκαιριών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής υπό το κονδύλιο χρηματοδότησης: «Πιλοτικές δράσεις για την εναρμόνιση της διάστασης της αναπηρίας», αριθμός συμφωνίας επιδότησης: VS/2005/0675.

Η παρούσα αναφορά καταρτίστηκε από τον Steven Vos, Toegankelijkheidsbureau vzw., Βέλγιο και τον Ivor Ambrose, EWORX S.A. Ελλάδα, με τη συνδρομή των κατονομαζόμενων συντακτών, ομιλητών και εισηγητών.

Οι συντάκτες φέρουν την αποκλειστική ευθύνη για το περιεχόμενο και τις απόψεις που εκφράζονται στο παρόν έγγραφο. Η παρούσα έκδοση δεν αντιπροσωπεύει τη γνώμη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και η Κοινότητα δεν φέρει ευθύνη για τυχόν χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτή.

Μπορείτε να κατεβάσετε την παρούσα αναφορά σε μορφή PDF από την ακόλουθη διεύθυνση:
http://www.accessibletourism.org/pdfs/ENAT_IGM2006_synopsis_report_el.pdf

Join ENAT – the European Network for Accessible Tourism.
<http://www.accessibletourism.org/pages/registration.jsp>

© ENAT, 2006

Η αναπαραγωγή της παρούσας αναφοράς, εν όλω ή εν μέρει, επιτρέπεται υπό την προϋπόθεση ότι αναφέρεται η πηγή.

Περιεχόμενα

1	Εισαγωγή.....	4
1.1	“Προσβάσιμος τουρισμός” – Απαραίτητος για πολλούς, ωφέλιμος για όλους	4
1.2	Ευρωπαϊκό Δίκτυο για τον Προσβάσιμο Τουρισμό.....	4
2	Πρόγραμμα.....	6
3	Σύνοψη ομιλιών και παρουσιάσεων	7
3.1	Mieke Broeders, Toegankelijkheidsbureau.....	7
3.2	Elizabeth Straw, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ίσων Ευκαιριών (Μονάδα Αναπηριών).....	7
3.3	Ivor Ambrose, Συντονιστής ENAT	8
3.4	Ιωάννα Τσελίκια, Ελληνικό Υπουργείο Τουρισμού	8
3.5	Andrew Daines, VisitBritain	9
3.6	Victoria Eichhorn, Πανεπιστήμιο Surrey	9
3.7	Maria Nyman, Ευρωπαϊκό Φόρουμ Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες.....	9
3.8	Henryk Handszuh, Παγκόσμια Οργάνωση Τουρισμού ΟΗΕ	10
3.9	Kathleen Van Brempt, Φλαμανδή Υπουργός Κινητικότητας, Κοινωνικής Οικονομίας και Ίσων Ευκαιριών	10
4	Πορίσματα ομάδων εργασίας	11
4.1	Ομάδα εργασίας 1: Μαθαίνοντας από τις «Βέλτιστες πρακτικές» στον προσβάσιμο τουρισμό.....	11
4.1.1	Πορίσματα και συστάσεις για το ENAT	11
4.2	Ομάδα εργασίας 2: Ειδικές ανάγκες – Εξυπηρέτηση πελατών	11
4.2.1	Πορίσματα και συστάσεις	11
4.3	Ομάδα εργασίας 3: Αντιμετώπιση προκλήσεων για τις πολιτικές στον τομέα του τουρισμού.....	12
4.3.1	Πορίσματα και συστάσεις για το ENAT	12
5	Κατάλογος εκπροσώπων	13

1 Εισαγωγή

1.1 “Προσβάσιμος τουρισμός” – Απαραίτητος για πολλούς, ωφέλιμος για όλους

Ο τομέας του τουρισμού στην Ευρώπη αντιμετωπίζει αυξανόμενες απαιτήσεις από ταξιδιώτες που επιθυμούν καλύτερη πρόσβαση σε ξενοδοχεία, προορισμούς και τουριστικούς πόλους έλξης. Ο αριθμός των Ευρωπαίων ταξιδιωτών ηλικίας 55 ετών και άνω αυξάνεται συνεχώς και, μαζί με τα άτομα με αναπηρία και τις οικογένειές τους, αυτοί οι ταξιδιώτες αναζητούν επιλογές με τυπικά χαρακτηριστικά προσβασιμότητας. Η εύκολη πρόσβαση σε κτίρια, τα μεγάλα ευδιάκριτα μενού και οι προσβάσιμες τουαλέτες είναι μερικά μόνο παραδείγματα από αυτά που χρειάζονται. Και οι παροχές τουριστικών υπηρεσιών πρέπει να είναι προετοιμασμένοι να παράσχουν προσβάσιμες εγκαταστάσεις και χώρους, εάν θέλουν να ακολουθήσουν το αυξανόμενο ρεύμα του προσβάσιμου τουρισμού.

Οι απαιτήσεις ποικίλουν. Γιατί η τουριστική αγορά δεν το λαμβάνει αυτό υπόψη; Σε πολλές μελέτες έχει καταδειχθεί ότι τα άτομα με αναπηρία αποκλείονται από τα ταξίδια και τις διακοπές – στη χώρα τους ή στο εξωτερικό – λόγω έλλειψης επαρκών διευκολύνσεων. Οι προοπτικές της αγοράς είναι τεράστιες, εάν λάβουμε υπόψη ότι υπάρχουν 50 εκατομμύρια άτομα με αναπηρία στην Ευρώπη και σχεδόν όλα αυτά τα άτομα θέλουν να ταξιδέψουν με τις οικογένειές τους. Επιπλέον, υπάρχουν εκατοντάδες εκατομμύρια ηλικιωμένα άτομα (εντός και εκτός Ευρώπης) τα οποία ενδεχομένως υποφέρουν από προβλήματα υγείας και κινητικότητας, *αλλά θέλουν να ταξιδεύουν!*

1.2 **Ευρωπαϊκό Δίκτυο για τον Προσβάσιμο Τουρισμό**

Για να ικανοποιηθούν αυτές οι απαιτήσεις, εγκαινιάστηκε το Ευρωπαϊκό Δίκτυο για τον Προσβάσιμο Τουρισμό ή ENAT σε Εναρκτήρια Γενική Συνέλευση στις 11 Μαΐου 2006, στις Βρυξέλλες.

Το ENAT είναι ένα νέο δίκτυο για τις ταξιδιωτικές και τουριστικές επιχειρήσεις και τους οργανισμούς που υποστηρίζουν την προσβασιμότητα του τουρισμού σε όλους τους πελάτες ανά την Ευρώπη – ή θέλουν να μάθουν περισσότερα γι' αυτόν. Το ENAT ιδρύθηκε από εννέα φορείς: VisitBritain, Ελληνικό Υπουργείο Τουρισμού, Fundaci3n ONCE, Ισπανία, Tourism for All Σουηδία, Disability Now, Ελλάδα, τις βελγικές ειδικές υπηρεσίες για την προσβασιμότητα Toegankelijkheidsbureau και ANLH, Work Research Centre, Δουβλίνο και το συντονιστή του δικτύου, EWORX s.a., Ελλάδα.

Στην αρχική αυτή φάση, το ENAT χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Το Δίκτυο στοχεύει να χτίσει γέφυρες ανάμεσα σε ταξιδιωτικές και τουριστικές επιχειρήσεις στην Ευρώπη, ειδικούς σύμβουλους, ιθύνοντες, ερευνητές, εκπαιδευτικά ιδρύματα, οργανώσεις καταναλωτών και μη-κυβερνητικούς οργανισμούς ώστε να δημιουργηθούν πιο προσβάσιμοι προορισμοί και προσφορές για τους τουρίστες. Τα επόμενα έτη, το ENAT θα εδραιώσει επαφές με επιχειρήσεις και άλλους φορείς σε όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και άλλες ευρωπαϊκές χώρες, δημιουργώντας ένα δίκτυο που θα επιτρέπει στους παροχείς υπηρεσιών, στους εκπροσώπους των καταναλωτών και στους ειδικούς να μοιράζονται εμπειρίες και να προωθούν καλύτερες πολιτικές και πρακτικές όσον αφορά τον προσβάσιμο τουρισμό. Το Δίκτυο διοργανώνει επίσης διάφορες εκδηλώσεις στις οποίες τα μέλη και τα ενδιαφερόμενα μέρη μπορούν να συναντηθούν, να ανταλλάξουν ιδέες και να σχεδιάσουν περαιτέρω πρωτοβουλίες.

Το ENAT θα εκπονεί μελέτες για τη συγκριτική αξιολόγηση της προόδου που γίνεται στον τομέα του τουρισμού, ώστε να βελτιωθεί η προσβασιμότητα των ξενοδοχείων και των προορισμών, επιδεικνύοντας τον τρόπο για την καλύτερη εξυπηρέτηση από τον κλάδο των ατόμων με ειδικές ανάγκες και των ηλικιωμένων.

Στην εναρκτήρια εκδήλωση παραβρέθηκαν 100 εκπρόσωποι εταιρειών του ευρωπαϊκού τουριστικού κλάδου, ομάδων και οργανώσεων καταναλωτών που διαμορφώνουν τις κοινοτικές και τις εθνικές πολιτικές στον τομέα του τουρισμού. Εκπροσωπήθηκαν περισσότερες από 14 διαφορετικές χώρες.

Η παρούσα συνοπτική αναφορά αποτελεί επισκόπηση των ομιλιών που έγιναν στη συνέλευση και των συστάσεων των τριών θεματικών παράλληλων ομάδων εργασίας. Οι πλήρεις παρουσιάσεις είναι διαθέσιμες σε ξεχωριστή αναφορά (μόνο στην αγγλική). Κατάλογος των εκπροσώπων παρατίθεται στην τελευταία ενότητα του εγγράφου.

Περισσότερες πληροφορίες για το ENAT μπορούν να ληφθούν κατόπιν γραπτής ή τηλεφωνικής επικοινωνίας με τη Γραμματεία του ENAT. Τα λεπτομερή στοιχεία επικοινωνίας παρατίθενται στη σελίδα 2 της παρούσας αναφοράς.

2 Πρόγραμμα

- 10:30** Πρώτη ολομελής συνεδρία
Πρόεδρος: Mieke Broeders, Toegankelijkheidsbureau, Βέλγιο
- 10:30 Έναρξη και υποδοχή
Elizabeth Straw, Ευρωπαϊκή Επιτροπή ΓΔ Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ίσων Ευκαιριών
- 10:40 Παρουσίαση ENAT: Ευρωπαϊκό Δίκτυο για τον Προσβάσιμο Τουρισμό
Ivor Ambrose, Συντονιστής ENAT, Ελλάδα
- 11:00 Επενδύοντας στον Προσβάσιμο Τουρισμό
Ιωάννα Τσελίκα, Διευθύντρια Τμήματος Τουριστικών Επενδύσεων, Ελληνικό Υπουργείο Τουρισμού.
- 11:10 Υποδοχή ΟΛΩΝ των τουριστών στην Ευρώπη
Andrew Daines, eBusiness Partnerships Manager, VisitBritain
- 11:25 Προσβασιμότητα: μια σημαντική οικονομική ευκαιρία για τον τομέα του Ευρωπαϊκού τουρισμού.
Victoria Eichhorn, Πανεπιστήμιο Surrey, Σχολή Διοίκησης, Η.Β.
- 11:45 Προκλήσεις για τις πολιτικές περί προσβάσιμου τουρισμού στην Ευρώπη
Maria Nyman, Υπεύθυνη Πολιτικών, Ευρωπαϊκό Φόρουμ Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες
- 13:45** **Δεύτερη συνεδρία (Παράλληλες ομάδες εργασίας)**
- Ομάδα εργασίας 1: Μαθαίνοντας από τις «Βέλτιστες Πρακτικές» στον προσβάσιμο τουρισμό**
Συντονιστής και εισηγητής: Steven Vos, Toegankelijkheidsbureau, Βέλγιο
- Ομάδα εργασίας 2: Ειδικές ανάγκες: Εξυπηρέτηση πελατών**
Συντονιστής και εισηγητής: M. José Sánchez, Fundación ONCE, Ισπανία
- Ομάδα εργασίας 3: Αντιμετώπιση προκλήσεων για τις πολιτικές στον τομέα του τουρισμού**
Συντονιστής και εισηγητής: Lilian Müller, Tourism for All , Σουηδία
- 15:45** Τελική ολομελής συνεδρία
Πρόεδρος: Cléon Angelo, ANLH, Βέλγιο
- 15:45 **Σχόλια εισηγητών**
1. Βέλτιστες Πρακτικές: Συμπεράσματα και προτεραιότητες για το ENAT
  2. Ειδικές ανάγκες: Εξυπηρέτηση πελατών: Συμπεράσματα και προτεραιότητες για το ENAT
  3. Προκλήσεις για τις πολιτικές: Συμπεράσματα και προτεραιότητες για το ENAT
- 16:15 Οικουμενική προσβασιμότητα στις πολιτικές περί τουρισμού: προσέγγιση της Παγκόσμιας Οργάνωσης Τουρισμού (UNWTO)
Henryk Handszuh, Επικεφαλής Τμήματος Ποιότητας της Παγκόσμιας Οργάνωσης Τουρισμού του ΟΗΕ
- 16:45** Προσφώνηση από την **Kathleen Van Brempt**, της Φλαμανδής Υπουργού Ίσων Ευκαιριών, Κινητικότητας και Κοινωνικής Οικονομίας
- 17:00** Ακροτελεύτιο μήνυμα από τον **Ivor Ambrose**, EWORX S.A.
- 17:15** Κοκτέιλ στο κτίριο Ferraris

3 Σύνοψη ομιλιών και παρουσιάσεων

3.1 Mieke Broeders, Toegankelijkheidsbureau

Η κ. Broeders, η οποία είναι Διευθύντρια του φορέα “Toegankelijkheidsbureau”, ενός κέντρου προσβασιμότητας στη Φλάνδρα, καλωσόρισε τους εκπροσώπους. Δήλωσε:

«...αυτό που μας φέρνει όλους εδώ είναι το γεγονός ότι πιστεύουμε ότι η προσβασιμότητα και ο τουρισμός είναι το μέλλον. Τα ταξίδια, η επίσκεψη τόπων, η επαφή με πολιτισμούς σε όλη την Ευρώπη με έναν άνετο και ισότιμο τρόπο είναι κάτι που πρέπει να καταστεί πραγματικότητα και χαρά για τον καθένα. Όμως, πρέπει να γίνουν πολλά ακόμα. Υπάρχει όμως καλή θέληση και ήδη πολλές καλές πρωτοβουλίες από διάφορες πλευρές, επίκεινται τα μέτρα πολιτικής. Το ENAT επιθυμεί να αποτελέσει την πλατφόρμα όπου όλοι εσείς θα μπορείτε να συναντιέστε για να ανταλλάσετε πληροφορίες και να μαθαίνετε ο ένας από τον άλλο, να εμπνέεστε και μελλοντικά να αναλαμβάνετε πρωτοβουλίες ώστε να καταστεί η Ευρώπη προσβάσιμη και ψυχαγωγική για όλους».

«Το ENAT ιδρύθηκε χάρη στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και πιο συγκεκριμένα στο πλαίσιο του προγράμματος «Πιλοτικές δράσεις για την εναρμόνιση της διάστασης της αναπηρίας» της Γενικής Διεύθυνσης Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ίσων Ευκαιριών. Είμαστε ευγνώμονες γι' αυτό και ευτυχείς όχι μόνο για την οικονομική αλλά και για την ηθική υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η οποία εκπροσωπείται σήμερα από την κ. Elizabeth Straw.»

3.2 Elizabeth Straw, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ίσων Ευκαιριών (Μονάδα Αναπηριών)

Η κ. Elizabeth Straw ξεκίνησε την ομιλία της σημειώνοντας ότι δεν είναι ειδική για τον τουρισμό, ωστόσο μια από τις αποστολές της στη Μονάδα Αναπηριών αφορά την προσπελασιμότητα των δημόσιων κτιρίων και των περικείμενων χώρων από άτομα με αναπηρία, και αυτό είναι σημαντικό για τον καθένα μας.

Η Στρατηγική περί Αναπηρίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής εμπερικλείει ένα ευρύ φάσμα ζητημάτων ενδιαφέροντος για τα άτομα με αναπηρία και περιλαμβάνει ένα διετές Σχέδιο Δράσης και υποβολής αναφορών σχετικά με τη συνολική κατάσταση των ατόμων με ειδικές ανάγκες στα 25 κράτη μέλη της Ε.Ε. Στο ευρύ αυτό φάσμα ζητημάτων περιλαμβάνεται και η προσβασιμότητα. Το Σχέδιο Δράσης Επικοινωνία και Αναπηρία είναι διαθέσιμο στο δικτυακό μας τόπο:

http://europa.eu.int/comm/employment_social/index/com_2005_604_en.pdf.

Ένα πιο ειδικό έγγραφο σχετικά με την προσβασιμότητα στο δομημένο περιβάλλον παρατίθεται επίσης στο δικτυακό τόπο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στη διεύθυνση:

http://europa.eu.int/comm/employment_social/index/final_report_ega_en.pdf

Η αναφορά αυτή καταρτίστηκε από ομάδα πραγματογνωμόνων κατά τη διάρκεια του Ευρωπαϊκού Έτους Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες 2003 και καθορίζει μια σειρά στόχων για να γίνει η Ευρώπη προσβάσιμη για όλους μέχρι το 2010.

Η κ. Straw τόνισε τη σπουδαιότητα της «ενσωμάτωσης της διάστασης της αναπηρίας», την οποία ορίζει ως εξής: «ενσωμάτωση της διάστασης της αναπηρίας σε όλους τους κοινωνικούς, οικονομικούς, περιβαλλοντικούς και άλλους τομείς πολιτικής που έχουν αντίκτυπο στα άτομα με αναπηρία, όσο και σε κάθε άλλο πολίτη». Η έννοια αυτή δεν σημαίνει ότι δεν θα υπάρχουν πολιτικές ειδικές για τα άτομα με αναπηρία – κάθε άλλο – αλλά ότι αυτές θα αποτελούν αναπόσπαστο μέρος των άλλων πολιτικών. Οι πολιτικές που αφορούν τις ιδιαίτερες ανάγκες των ατόμων με αναπηρία έχουν σχεδιαστεί για να εξαλείψουν τους φραγμούς και τις ανισότητες που υπάρχουν ακόμη μέχρι σήμερα και εμποδίζουν τα άτομα με αναπηρία να λάβουν τη νόμιμη θέση τους στην κοινωνία επί ίσοις όροις με τα άτομα χωρίς αναπηρία. Η θεμελιώδης αρχή είναι να

επιτευχθεί πλήρης ισότητα για τα άτομα με αναπηρία και να διασφαλιστεί η πλήρης πρόσβασή τους σε όλα τα δικαιώματα που λαμβάνουν ως δεδομένα τα άτομα χωρίς αναπηρία.»
«Τα ταξίδια και ο τουρισμός είναι κοινωνικά δικαιώματα που αφορούν όλους μας. Εκτιμάται ότι περισσότεροι από 40 εκατομμύρια Ευρωπαίοι δεν κάνουν διακοπές. Το γεγονός αυτό μου φαίνεται ότι οφείλεται ξεκάθαρα στη μη προσβασιμότητα πολλών τουριστικών τοποθεσιών, ξενοδοχείων και εγκαταστάσεων ψυχαγωγίας. Εάν ένα οικονομικό επιχείρημα αρμόζει σε έναν τομέα όπου το κόστος δεν πρέπει να αποτελεί καθοριστικό παράγοντα, το γεγονός αυτό αντιπροσωπεύει ένα μεγάλο κοινό για την τουριστική βιομηχανία».

Η κ. Straw ολοκλήρωσε την ομιλία της σημειώνοντας ότι έχουν γίνει κάποια επιτεύγματα όσον αφορά την προσβασιμότητα των μέσων μεταφοράς και ότι η Μονάδα Αναπηρίας υποστηρίζει διάφορα προγράμματα εκπόνησης μελετών και προώθησης της καλύτερης πρόσβασης για τα άτομα με αναπηρία. Υποδέχτηκε ασμένως την ίδρυση του ENAT και ευχήθηκε στο δίκτυο κάθε επιτυχία για το μέλλον.

3.3 Ivor Ambrose, Συντονιστής ENAT

Ο κ. Ambrose ξεκίνησε διατυπώνοντας ερωτήματα: «Τι έχουμε επιτύχει έως τώρα στην Ευρώπη – και τι πρέπει ακόμη να επιτύχουμε ώστε ο «προσβάσιμος τουρισμός» να καταστεί το πρότυπο στην Ευρώπη. Επισήμανε ότι ο δρόμος είναι ακόμη μακρύς μέχρι να αποδεχτούν όλοι οι φορείς τουρισμού ότι κάθε άτομο, ανεξάρτητα από την ηλικία και τις ικανότητές του, μπορεί να είναι ταξιδιώτης και να επισκέπτεται άλλες περιοχές και χώρες. Οι ταξιδιώτες πρέπει να μπορούν να απολαμβάνουν τον τουρισμό επί ίσους όρους και χωρίς διακρίσεις.

Ο κ. Ambrose επεξήγησε τα κύρια σημεία του προγράμματος εργασίας του ENAT, τη συνεργασία και τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Συμπέρανε:
«Το ENAT δημιουργήθηκε για όλους μας. Και είναι αυτό που θέλουμε εμείς να είναι».

3.4 Ιωάννα Τσελίκα, Ελληνικό Υπουργείο Τουρισμού

Εκ μέρους του Ελληνικού Υπουργείου Τουρισμού, η κ. Τσελίκα ευχήθηκε στους εκπροσώπους την επιτυχή εδραίωση του δικτύου. Δήλωσε: «Η πρόσβαση στον τουρισμό για τα άτομα με αναπηρία και για άλλα άτομα που χρειάζονται ένα προσβάσιμο περιβάλλον και υπηρεσίες αποτελεί προτεραιότητα για τον Υπουργό μας». Δήλωσε επίσης ότι ένα κανονιστικό πλαίσιο αναφορικά με μέτρα προσβασιμότητας εφαρμόζεται στην Ελλάδα από το 1987 και η εμπειρία του σχεδιασμού και της διοργάνωσης των Ολυμπιακών και των Παραολυμπιακών Αγώνων το 2004 επικέντρωσε την προσοχή στη σημασία της προσβασιμότητας και επέβαλε τη βελτίωση των υποδομών στις πόλεις και στις τοποθεσίες τουριστικού ενδιαφέροντος. Μεταξύ των βελτιώσεων είναι, για παράδειγμα, η πρόσβαση στην Ακρόπολη με ανελκυστήρα – ένα Μνημείο Παγκόσμιας Κληρονομιάς. Πρόσθεσε: «Στο Υπουργείο Τουρισμού, προσβλέπουμε να χρησιμοποιήσουμε το ENAT ως ένα δίκτυο ανταλλαγής πληροφοριών σχετικά με τον προσβάσιμο τουρισμό σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, καθώς και ως ένα δίκτυο προώθησης πληροφοριών σχετικά με την προσβάσιμη διαμονή και τις προσβάσιμες τοποθεσίες προς επίσκεψη στην Ελλάδα. Πιστεύουμε ότι μέσω του ENAT θα μπορούσαμε να αντιμετωπίσουμε αποτελεσματικά τις αυξανόμενες απαιτήσεις των ταξιδιωτών που επιθυμούν καλύτερη πρόσβαση σε ξενοδοχεία και τουριστικούς πόλους έλξης».

Η Ελλάδα επενδύει κεφάλαια από το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης της Ε.Ε. με προτεραιότητα την αναβάθμιση των εγκαταστάσεων και την ενίσχυση των μικρομεσαίων τουριστικών επιχειρήσεων. Πιο συγκεκριμένα, αν επενδύεται ποσοστό 20% του προϋπολογισμού για έργα προσβασιμότητας, το συνολικό ποσό των δημόσιων κονδυλίων μπορεί να φθάνει τα 50.000 ευρώ, σε σύγκριση με άλλες κατηγορίες έργων όπου τα δημόσια κονδύλια ανέρχονται στο ποσό των 35.000 ευρώ.

3.5 Andrew Daines, VisitBritain

Ο κ. Daines εξέφρασε τη χαρά του και την ικανοποίηση του φορέα VisitBritain, για την παρουσία του στην έναρξη του ENAT. Υποδέχτηκε ασμένως την ευκαιρία για ανταλλαγή γνώσεων, ιδεών και απόψεων, ώστε να βελτιωθεί η φιλοξενία ΟΛΩΝ των επισκεπτών στη Βρετανία και στην Ευρώπη. Ο φορέας VisitBritain ασχολείται με την προβολή της Βρετανίας ως προορισμού και έχει πλήρη αντίληψη ορισμένων τάσεων, όπως είναι η γήρανση του παγκόσμιου πληθυσμού. Αυτό προφανώς έχει τεράστιες συνέπειες για τις εταιρείες του ταξιδιωτικού κλάδου και του κλάδου φιλοξενίας, που πρέπει πλέον να λαμβάνουν υπόψη τις απαιτήσεις των εν λόγω πελατών. Η παρουσίαση αξιόπιστων πληροφοριών σε αυτούς τους πελάτες μέσω του Διαδικτύου διαδραματίζει βασικό ρόλο στη στρατηγική του VisitBritain για την προσέλκυση και την εξυπηρέτηση των ταξιδιωτών. Ο φορέας VisitBritain είναι επίσης εταίρος του έργου OSSATE, το οποίο έχει ως στόχο την παροχή πληροφοριών περί προσβασιμότητας χώρων και προορισμών (www.ossate.org). Ο κ. Daines περιέγραψε το Εθνικό Πρόγραμμα Προσβασιμότητας του VisitBritain ως ένα στοιχείο των «προτύπων ποιότητας» που είναι σημαντικά για το μέλλον του τουρισμού. Συμπέρανε: «Ο φορέας VisitBritain και άλλες εθνικές υπηρεσίες τουρισμού στην Ευρώπη μπορούν να προσφέρουν εναρμονισμένες οδούς για τον κλάδο και τους καταναλωτές. Μέσω της συνεργασίας των εταίρων και των οργανώσεων που συμμετέχουν στο ENAT, μέσω της ανταλλαγής γνώσεων και εμπειριών, είμαστε σε θέση και τελικά θα καταφέρουμε να προσθέσουμε αξία στον τουρισμό για όλους στην Ευρώπη».

3.6 Victoria Eichhorn, Πανεπιστήμιο Surrey

Η κ. Eichhorn παρουσίασε τα αποτελέσματα μιας μελέτης που διεξήχθη στο πλαίσιο του προγράμματος OSSATE, σχετικά με τις οικονομικές προοπτικές της προσβασιμότητας για τον τομέα του ευρωπαϊκού τουρισμού. Στη μελέτη αυτή υπολογίστηκε η γενική ζήτηση για προσβασιμότητα και οι προοπτικές της αγοράς τουρισμού στην Ευρώπη, βάσει μιας διεξοδικής ανασκόπησης εκθέσεων, στατιστικών και ιστότοπων. Στη μελέτη εκτιμήθηκε ότι η γενική ζήτηση για προσβασιμότητα σε 25 ευρωπαϊκές χώρες είναι πάνω από 127 εκατομμύρια άτομα. Με βάση αυτό το νούμερο, υπολογίστηκαν οι προοπτικές της ταξιδιωτικής αγοράς, λαμβάνοντας υπόψη ότι τα άτομα σπάνια μετακινούνται μόνα τους: ταξιδεύουν με την οικογένεια και φίλους. Οι συνολικές προοπτικές της ταξιδιωτικής αγοράς στην Ευρώπη εκτιμάται ότι ανέρχεται πάνω από 133 εκατομμύρια, με πιθανά έσοδα από τον τουρισμό πάνω από 80 δις Ευρώ ετησίως. Άλλες μελέτες περιπτώσεων στις Η.Π.Α., στον Καναδά, στην Αυστραλία και στη Νέα Ζηλανδία επιβεβαιώνουν τις τεράστιες προοπτικές της αγοράς όσον αφορά τον προσβάσιμο τουρισμό.

3.7 Maria Nyman, Ευρωπαϊκό Φόρουμ Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες

Η Maria Nyman παρουσίασε τους κύριους στόχους του Ευρωπαϊκού Φόρουμ Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες και τις πιο σημαντικές πτυχές και ανάγκες όσον αφορά τον προσβάσιμο τουρισμό. Σημείωσε ότι: το EDF είναι μια αντιπροσωπευτική οργάνωση ατόμων με αναπηρία, η οποία δημιουργήθηκε το 1997 και έχει μια ανεξάρτητη και δυνατή φωνή. Το EDF έχει ως στόχο να προάγει τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία σε όλες τις κοινοτικές πολιτικές. Τα πλήρη μέλη του EDF είναι εθνικά συμβούλια ατόμων με ειδικές ανάγκες και ευρωπαϊκοί ΜΚΟ για τα άτομα με ειδικές ανάγκες. Το EDF θεωρεί τον προσβάσιμο τουρισμό ως ένα δικαίωμα και ως μια αναγκαιότητα για την κοινωνική ένταξη. Η μη προσβασιμότητα θέτει φραγμούς στην ελευθερία μετακίνησης εντός της Ε.Ε. Το EDF αναφέρει ότι η προσβασιμότητα δεν είναι δαπανηρή: υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός υποψήφιων πελατών και στην πραγματικότητα πολλά άτομα θα επωφεληθούν από τον προσβάσιμο τουρισμό. Οι βασικοί φραγμοί για τα άτομα με αναπηρία είναι η ελλιπής φυσική προσβασιμότητα και η ελλιπής αξιόπιστη πληροφόρηση. Τα άτομα με αναπηρία πρέπει να μπορούν να ταξιδεύουν με σιγουριά. Υπάρχει προφανώς ανάγκη για αυξημένο συντονισμό των πολιτικών των κρατών μελών. Το ίδιο ισχύει για τη χρήση σημάτων και συμβόλων προσβασιμότητας. Οι χώροι τουριστικού ενδιαφέροντος πρέπει να αξιολογούνται μεμονωμένα. Συχνά σημάσεις προσβασιμότητας χρησιμοποιούνται ανάρμοστα ως εργαλεία

μάρκετινγκ. Η χρήση των σημάνσεων και των συμβόλων αυτών πρέπει να βασίζεται σε σαφείς κανόνες και πρέπει να αναπτυχθεί μια ευρωπαϊκή σήμανση προσβασιμότητας σε συνεργασία με οργανώσεις ατόμων με ειδικές ανάγκες. Άλλος ένας βασικός φραγμός σήμερα είναι η έλλειψη ευαισθητοποίησης του προσωπικού. Οι συμπεριφορικοί φραγμοί μπορεί να αποτρέψουν τα άτομα με αναπηρία από το να ταξιδέψουν. Η λύση για αυτό είναι η εκπαίδευση του προσωπικού για την ευαισθητοποίηση στα προβλήματα των ατόμων με ειδικές ανάγκες.

3.8 Henryk Handszuh, Παγκόσμια Οργάνωση Τουρισμού ΟΗΕ

Ο Henryk Handszuh παρουσίασε την προσέγγιση του UNWTO για τον προσβάσιμο τουρισμό και το όργανο του UNWTO 'Accessible tourism for all' (Προσβάσιμος τουρισμός για όλους). Ο UNWTO είναι μια εξειδικευμένη υπηρεσία του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, που συμβάλει στην αιεφόρο ανάπτυξη μέσω του τουρισμού και παρέχει βοήθεια στις αναπτυσσόμενες χώρες. Περιλαμβάνει 150 κράτη μέλη και 7 επικράτειες.

Ο κ. Handszuh δήλωσε ότι ο UNWTO προσβλέπει στη συνεργασία με το ENAT για την προώθηση των συστάσεων περί «Προσβάσιμου τουρισμού για όλους» του UNWTO μέσω:

- (1) Της προώθησης προτύπων προσβασιμότητας βάσει ειδικών τεχνικών προδιαγραφών (π.χ. εθνικά πρότυπα), διεθνών οδηγιών και διεθνούς υποστήριξης
- (2) Της ηθικής διάστασης
- (3) Της διάστασης της ποιότητας: η προσβασιμότητα είναι ένας βασικός παράγοντας στο θεμελιώδη καθορισμό της ποιότητας του τουρισμού

3.9 Kathleen Van Brempt, Φλαμανδή Υπουργός Κινητικότητας, Κοινωνικής Οικονομίας και Ίσων Ευκαιριών

Η κ. Van Brempt καλωσόρισε τους εκπροσώπους στις Βρυξέλλες για την έναρξη του Ευρωπαϊκού Δικτύου Προσβάσιμου Τουρισμού. Εξέφρασε την ισχυρή της πεποίθηση ότι *η μη προσβασιμότητα δημιουργεί ανισότητες*. Και κατά τη γνώμη της *η προώθηση της προσβασιμότητας πρόκειται απλά για ένα ζήτημα προώθησης των ίσων ευκαιριών*. Η Υπουργός εκτίμησε ότι ποσοστό 17% περίπου των Φλαμανδών πολιτών ηλικίας μεταξύ 18 και 85 ετών αντιμετωπίζουν περιορισμούς στην καθημερινή ζωή λόγω αναπηρίας ή χρόνιας νόσου. Επίσης, ποσοστό 37% των ατόμων ηλικίας άνω των 65 ετών που πάσχουν από μία ή περισσότερες χρόνιες παθήσεις ή αναπηρίες και σχεδόν τέσσερα στα δέκα άτομα ηλικίας άνω των 75 ετών αντιμετωπίζουν περιορισμούς στην καθημερινή ζωή σε τακτική ή μόνιμη βάση.

Δήλωσε ότι «...η πρώτη ευθύνη οποιασδήποτε κυβέρνησης είναι να παράσχει έναν καλό και αποτελεσματικό κανονισμό όσον αφορά την προσβασιμότητα. Ο κανονισμός που εφαρμόζεται επί του παρόντος στη Φλάνδρα χρονολογείται από το 1975. Και φυσικά δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι η νομοθεσία αυτή είναι παρωχημένη. Συνεπώς, θεωρώ προφανές ότι, σε συνεργασία με τον Φλαμανδό Υπουργό Χωροταξίας, θα εκσυγχρονίσουμε τους κανόνες αυτούς. Ο στόχος είναι να χορηγείται άδεια δόμησης μόνο εφόσον ο σχεδιασμός πληροί τους νέους κανόνες περί προσβασιμότητας». Στο πλαίσιο της νέας νομοθεσίας περί προσβασιμότητας, θα υιοθετηθεί ο «οικουμενικός σχεδιασμός», η εκπαίδευση σχετικά με το σχεδιασμό και ένας κώδικας ορθών. Τα προγράμματα των επόμενων ετών θα δίνουν έμφαση σε ορισμένους τομείς στους οποίους πρέπει να βελτιωθεί η προσβασιμότητα, και σε αυτό το σημείο ακριβώς ο τουρισμός θα είναι ο κύριος στόχος. Η Υπουργός, η οποία υποδέχτηκε ασμένως την ίδρυση του ENAT, δήλωσε ότι τα ταξιδιωτικά γραφεία και οι τουριστικές επιχειρήσεις, οι ερευνητές, οι οργανώσεις καταναλωτών και μη-κυβερνητικοί οργανισμοί θα συμβάλλουν όλοι στη δημιουργία πιο προσβάσιμων προορισμών και προσφορών για τους ταξιδιώτες.

4 Πορίσματα ομάδων εργασίας

Κατά τη διάρκεια της απογευματινής συνεδρίας της Εναρκτήριας Γενικής Συνέλευσης διοργανώθηκαν τρεις ομάδες εργασίας. Τα πορίσματα παρουσιάζονται παρακάτω.

4.1 Ομάδα εργασίας 1: Μαθαίνοντας από τις «Βέλτιστες πρακτικές» στον προσβάσιμο τουρισμό

Συντονιστής και εισηγητής: Toegankelijkheidsbureau / Steven Vos και Visit Britain /Chris Veitch

4.1.1 Πορίσματα και συστάσεις για το ENAT

- Προώθηση της ιδέας του οικουμενικού σχεδιασμού και υπηρεσιών
- Τα οφέλη από την οικουμενική προσέγγιση της τουριστικής ανάπτυξης θα τα απολαμβάνουν όλοι οι επισκέπτες
- Αναγνώριση του τμηματοποιημένου χαρακτήρα του τουρισμού, π.χ. τα διαφορετικά μέρη που συνιστούν τη συνολική εμπειρία του επισκέπτη, από την αναζήτηση [μάρκετινγκ και πληροφόρηση] μέχρι την κράτηση έως τη μετακίνηση και τη διαμονή σε έναν προορισμό κλπ
- Κατά την εξέταση του ζητήματος αυτού, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη υλικά [φυσικές υποδομές] και άυλα [παρεχόμενες υπηρεσίες] στοιχεία
- Η πρόσβαση συνιστά μέρος ενός ζητήματος ποιότητας για τον τουρισμό
- Προσέγγιση του ζητήματος της πρόσβασης με ένα βιώσιμο τρόπο, πρέπει να έχουμε στο νου την τοπική κοινότητα και τα οφέλη που μπορεί να έχει γι' αυτήν μια αυξημένη ή βελτιωμένη πρόσβαση σε έναν προορισμό
- Τα άτομα με αναπηρία θέλουν να ταξιδεύουν με την οικογένεια και φίλους τους και άρα απολαμβάνουν την ίδια εμπειρία
- Αναγκαιότητα διαβούλευσης με ποικίλα άτομα για να διασφαλιστεί ότι λαμβάνονται υπόψη όλες οι απαιτήσεις
- Οι ορθές πρακτικές είναι ίσως προτιμότερες από τις βέλτιστες.

4.2 Ομάδα εργασίας 2: Ειδικές ανάγκες – Εξυπηρέτηση πελατών

Συντονιστής και εισηγητής: Fundación ONCE / Maria José Sánchez

4.2.1 Πορίσματα και συστάσεις

Ολοκληρώνουμε παρέχοντας μερικές γενικές οδηγίες στους παροχείς υπηρεσιών για τη βελτίωση της ικανοποίησης των πελατών με ειδικές ανάγκες, με στόχο την εξάλειψη των προκαταλήψεων και των εσφαλμένων πεποιθήσεων. Το κύριο μέλημά μας είναι να λαμβάνονται υπόψη οι σαφείς πτυχές κάθε αναπηρίας, χωρίς να παραμερίζονται οι κοινές απαιτήσεις:

- **Φυσικότητα:** Αποφυγή προκαταλήψεων, επειδή το άτομο με αναπηρία αναγνωρίζει και στρέφεται προς τα άτομα εκείνα που το προσέχουν και ικανοποιούν με τον καλύτερο τις σαφείς ανάγκες του
- **Προσαρμοστικότητα:** Αναγνώριση της ποικιλότητας των ατόμων με αναπηρία, τα οποία παρότι έχουν κοινά χαρακτηριστικά, μπορεί να έχουν διαφορετικές υποκειμενικές ανάγκες, ανάλογα με το επίπεδο αυτονομίας ή άλλες προσωπικές συγκυρίες
- **Σεβασμός προς το άτομο:** Το άτομο με αναπηρία είναι ο κύριος αποδέκτης της φροντίδας που του δίδεται, όπως και κάθε άλλο άτομο χωρίς αναπηρία, και η επικοινωνία μαζί του πρέπει να ξεκινά άμεσα και σε προσωπικό επίπεδο, σεβόμενοι την ικανότητά του να αποφασίζει το ίδιο

4.3 Ομάδα εργασίας 3: Αντιμετώπιση προκλήσεων για τις πολιτικές στον τομέα του τουρισμού

Συντονιστής και εισηγητής: Tourism for all , Σουηδία / Lilian Müller

4.3.1 Πορίσματα και συστάσεις για το ENAT

Πορίσματα από τη συζήτηση:

- οι ανάγκες για προσβάσιμο τουρισμό πρέπει να καταστούν ορατές!
- συνειδητοποίηση της οικονομικής σπουδαιότητας
- υποστήριξη των λόμπι επιρροής, και σε εθνικό/περιφερειακό επίπεδο
- υποστήριξη των επαγγελματιών για τον προσβάσιμο τουρισμό
- συνέδρια του κλάδου και των οργανώσεων ατόμων με αναπηρία
- στενή επαφή με τα ιδρύματα της Ε.Ε. και τον τουριστικό κλάδο
- συγκέντρωση και διάδοση ορθών πρακτικών και γνώσεων
- προσδιορισμός μελετών/ορθών πρακτικών
- καθιέρωση μιας «κοινής γλώσσας» (ορισμός προσβασιμότητας, αναπηρίας κλπ)
- συνεργασία με τις εθνικές πολιτικές περί τουρισμού ώστε να συμπεριληφθεί η προσβασιμότητα ως προτεραιότητα
- δραστηριότητες που συνδέονται με την προσβασιμότητα στα μέσα μεταφοράς, στα μουσεία και στο περιβάλλον

Προτεινόμενες ομάδες ειδικού ενδιαφέροντος:

- Προσβασιμότητα ξενοδοχείων
- Εκπαίδευση υπαλλήλων/ασκούμενων του τομέα της φιλοξενίας σχετικά με την ευαισθητοποίηση για τα προβλήματα των ατόμων με αναπηρία

5 Κατάλογος εκπροσώπων

Όνομα	Επώνυμο	Φορέας	Χώρα
1. Ivor	Ambrose	EWORX S.A.	Ελλάδα
2. Gunta	Anca	The Latvian Umbrella Body for Disability Organisations SUSTENTO	Λετονία
3. Cléon	Angelo	ANLH	Βέλγιο
4. Finn	Aslaksen	Vista Utredning AS	Νορβηγία
5. Christina	Beladi	Disability Now	Ελλάδα
6. Marion	Bender	European Commission, DG Enterprise and Industry, Tourism Unit	Βέλγιο
7. Mieke	Broeders	vzw Toegankelijkheidsbureau	Βέλγιο
8. Dimitrios	Buhalis	University of Surrey	HB
9. Christine	Chorine	Service Discriminations Non-Raciales	Βέλγιο
10. Nadia	Clarkin	Work Research Centre	Ιρλανδία
11. Carla	Bonino	Fundación ONCE	Ισπανία
12. Ivo	Cré	POLIS	Βέργιο
13. Andrew	Daines	VisitBritain	HB
14. An	De Becker	vzw Toegankelijkheidsbureau	Βέλγιο
15. Geert	De Bock	Toerisme Sint Niklaas	Βέλγιο
16. Lena	De Nil	Dienst Toerisme Provincie Vlaams- Brabant	Βέλγιο
17. Els	De Vries	Acces Wise / Access Holidays / Tourism For all Consultancy	Ολλανδία
18. Isabelle	Demeester	Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding / Dienst niet-rationale discriminaties	Βέλγιο
19. Lusia	Depa	Enable Holiday Ltd	HB
20. Jan	Desmyter	Belgian Building Research Institute	Βέλγιο
21. Yves	Dricot	Tamarico	Βέλγιο
22. Victoria	Eichhorn	University of Surrey	HB
23. Fabienne	Feller	INFO-HANDICAP	Λουξεμβούργο
24. Ton	Fennis	Toegankelijk Nederland, accessible europe	Ολλανδία
25; Robert	Gérard	CARN (Conseiller, Accompanyer, Rencontrer / Namur)	Βέλγιο
26. Bart	Deceuster	VeBeS / BCBS	Βέλγιο
27. Maggy	Gobeaux	CARN (Conseiller, Accompanyer, Rencontrer / Namur)	Βέλγιο
28. Diego	Gonzales	MHI Turismo - International Tourism Consultants	Ισπανία
29. Siska	Goubert	Westkans vzw	Βέλγιο
30. Brian	Griffiths	Swansea institute of higher education	HB
31. Anja	Gritter	Hotel de Palatijn	Ολλανδία
32. Henryk	Handszuh	World Tourism Organization (UNWTO)	Ισπανία
33. Maria	Hatalova	Ministry of Economy of the Slovak Republic	Σλοβακία
34. Veerle	Heeren	Vlaams Parlement	Βέλγιο
35. Jos	Hendriks	Toegankelijk Nederland, accessible europe	Ολλανδία
36. Stephanie	Herman	ANLH	Βέλγιο
37. Maria José	Sanchez	CEAPAT	Ισπανία
38. Aris	Ikkos	JBR Hellas	Ελλάδα
39. Bill	Ishmael	VisitBritain	HB
40. Pierre	Judith		
41. Frank	Keysers	Centrum voor Toegankelijkheid Provincie Antwerpen / Provinciaal Steunpunt Antwerpen	Βέλγιο
42. Lynne	Kirby	Enable Holidays Ltd	HB

43.	Robert	Langela	Ministerium der Deutschsprachigen Gemeinschaft	Βέλγιο
44.	Rüdiger	Leidner	European Commission, DG Enterprise and Industry, Tourism Unit	Βέλγιο
45.	Anna- Maria	Leimar	Turism för alla i Sverige	Σουηδία
46.	Alexander	Leysen	Dienst Toerisme Provincie Vlaams- Brabant	Βέλγιο
47.	Greta	Lijnen	vzw Toegankelijkheidsbureau	Βέλγιο
48.	Maria José	Sánchez	Fundación ONCE	Ισπανία
49.	Maria Dolores	Gonzalez	Fundación ONCE	Ισπανία
50.	Takis	Lybereas	Ministry of Tourism	Ελλάδα
51.	Pigi	Lytra	Ministry of Tourism	Ελλάδα
52.	Jean- Louis	Maniquet	AWIPH	Βέλγιο
53.	Ilias	Markos	Paraplegics Association of Greece	Ελλάδα
54.	Isidora	Markou	Paraplegics Association of Greece	Ελλάδα
55.	Nick	Markson	European Federation of Campingsite Organisations and Holiday Park Associations	Βέλγιο
56.	Wendy	Metten	Vlaams Expertise Centrum Toegankelijkheid	Βέλγιο
57.	Spyros	Michailidis	EWORX S.A.	Ελλάδα
58.	Elina	Michopoulou	University of surrey	HB
59.	Lilian	Müller	Turism för alla i Sverige	Σουηδία
60.	Iveta	Neimane	The Latvian Umbrella Body for Disability Organisations SUSTENTO	Λετονία
61.	Alexandra	Neufcoeur	Ministère Region Wallonie	Βέλγιο
62.	Axel	Nevejans	ATO vzw	Βέλγιο
63.	Filip	Nicasi	Horeca Partners - Athlas	Βέλγιο
64.	Nicky	Nikolopoulou	Ministry of Tourism	Ελλάδα
65.	Maria	Nyman	European Disability Forum (EDF)	Βέλγιο
66.	Katerina	Papamichail	EWORX S.A.	Ελλάδα
67.	Eric Copius	Peereboom	PricewaterhouseCooper Advisory	Ολλανδία
68.	Idoya	Pérez-Urdangarin	Confortel Hoteles/viajes 2000	Ισπανία
69.	Anna	Quartucci	Laboratorio Sipuo Associaziona no profit	Ιταλία
70.	Isabel	Vera	Fundación ONCE	Ισπανία
71.	Luc	Rivet	ELA	Βέλγιο
72.	Mette	Röhe	Foreningen Tilgængelighed for Alle	Δανία
73.	Wouter	Schelvis	POG Brabants Centrum voor Gehandicapttenbeleid	Ολλανδία
74.	Frank	Serneels	AGORIA	Βέλγιο
75.	Vincent	Snoeck	asbl GAMAH	Βέλγιο
76.	Jenny	Stephenson	Tourism for All UK	HB
77.	Elizabeth	Straw	European Commission, DG employment, Social Affairs and equal opportunities	Βέλγιο
78.	Myriam	Tamagni	Tamarico	Βέλγιο
79.	Eva	Troch	Agentschap voor Natuur en Bos	Βέλγιο
80.	Ioanna	Tselika	Ministry of Tourism	Ελλάδα
81.	Bernard	Tuytens	BTO	Βέλγιο
82.	Gerda	Van 't Land	Landstede Buitengewoon Reizen	Ολλανδία
83.	Kathleen	Van Brempt	Flemish Ministry of Equal Opportunities, Mobility and Social Economy	Βέλγιο
84.	Dirk	Van Gool	Ter Duinen vzw KMI	Βέλγιο
85.	Lucia	van Kruijl	OKé Reizen	Ολλανδία
86.	George	van Lieshout	iRv	Ολλανδία

87. Petra	Van Poucke	Provinciebestuur Oos- Vlaanderen	Βέλγιο
88. Walter	Van Soest	UNIGLOBELTRAVEL	Βέλγιο
89. Isabelle	vandenbosch	SEL Bleu, asbl	Βέλγιο
90. Greet	Vandenrijt	Tourism Flanders	Βέλγιο
91. Heidi	Vander Poorten	Ministry of Flanders	Βέλγιο
92. Chris	Veitch	VisitBritain	HB
93. Filip	Verstraete	Fevlado - Federation of Flemish Deaf Organisations	Βέλγιο
94. Carolina	Vicens	Neumann Consultant	Γερμανία
95. Steven	Vos	vzw Toegankelijkheidsbureau	Βέλγιο
96. Caroline	Walsh	AMCAI / Univ. of Hertfordshire	HB
97. Alexandra	Weich	Fremdenverkehrsverband Münsterland Touristik Grünes Band	Γερμανία
98. Peter	White	BBC	HB
99. Richard	Wynne	Work Research Centre	Ιρλανδία
100. Gracia	Santiago	Fundación ONCE	Ισπανία

---

www.accessibletourism.org